

Poznań, dnia 23 marca 2020 r.

prof. UAM dr hab. Agnieszka Pyrzyńska
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

RECENZJA

**osiągnięć naukowych dr Ewy Wojtaszek-Mik sporządzona w postępowaniu o nadanie
stopnia doktora habilitowanego**

I. Podstawa sporządzenia oceny

Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 9 stycznia 2020 r. Nr BCK – I – L – 10065/19 (data doręczenia recenzentce: 13 lutego 2020 r.) w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Ewy Wojtaszek-Mik, wszczętego w dniu 26 kwietnia 2019 r., w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo.

II. Kryteria oraz przedmiot oceny

Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.), znajdującym zastosowanie na podstawie art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669 ze zm.), do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową. W myśl art. 16 ust. 2 wskazanej ustawy osiągnięciem tym może być opublikowane w całości dzieło albo jednotematyczny cykl publikacji. Szczegółowe

kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. (Dz.U. Nr 196 poz. 1165).

Jako osiągnięcie naukowe określone w art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki dr Ewa Wojtaszek-Mik wskazała dzieło opublikowane w całości – monografię pt. *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2019, Wydawnictwo C.H.Beck, s. 256.

Natomiast jako potwierdzenie istotnej aktywności naukowej po otrzymaniu stopnia doktora Habilitantka wskazała w szczególności dorobek naukowy uzyskany obejmujący 24 pozycje: 1 opracowanie monograficzne, 6 rozdziałów w opracowaniach zbiorowych, 13 artykułów w czasopismach naukowych (w tym jeden we współautorstwie), 2 glosy oraz 2 recenzje. Wskazano ponadto 1 tłumaczenie i opracowanie aktów prawnych (we współautorstwie) oraz 1 współredakcję monografii.

III. Sylwetka zawodowa Habilitantki

Dr Ewa Wojtaszek-Mik stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa uzyskała w 2001 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy pt. *Umowa franchisingu w świetle prawa konkurencji Wspólnoty Europejskiej i polskiego prawa antymonopolowego*, przygotowanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Tomasza Dybowskiego. Od 2001 r. jest zatrudniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w Zakładzie, a następnie w Katedrze Prawa Cywilnego (Instytut Prawa Cywilnego), początkowo na stanowisku adiunkta, a od 2017 r. w wymiarze ½ etatu na stanowisku starszego wykładowcy.

Habilitantka prowadziła na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego następujące wykłady: (1) wykład specjalizacyjny *Europeizacja polskiego prawa cywilnego* (w latach 2002 – 2014), (2) wykład specjalizacyjny *Umowy dystrybucyjne* (w latach 2002 – 2015), (3) wykład specjalizacyjny *Cywilnoprawna ochrona konsumentów* (od 2015 r.), (4) wykład specjalizacyjny *Swoboda umów i jej ograniczenia w teorii i praktyce* (od 2018 r.), (5) wykłady w Szkole Prawa Francuskiego w języku francuskim *Contrat et distribution* (w latach 1999 – 2005).

W latach 2010 – 2014 dr Ewa Wojtaszek-Mik realizowała indywidualny grant Narodowego Centrum Nauki obejmujący wykonanie własnego projektu badawczego pt. *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*. W ramach uczestnictwa w programach europejskich oraz innych programach międzynarodowych i krajowych w latach 2002 – 2005 Habilitantka realizowała indywidualny grant Komisji Europejskiej w ramach projektu Jean Monnet *Europeizacja polskiego prawa cywilnego*.

IV. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych Habilitantki

1. Ocena osiągnięcia naukowego – dzieła opublikowanego w całości

1.1. Habilitantka przedstawiła do oceny monografię pt. *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2019, Wydawnictwo C.H.Beck, s. 256.

Wybór tematu przez Habilitantkę należy uznać za trafny. W zakresie przedkontraktowych obowiązków informacyjnych dotychczasowe rozważania polskiej doktryny koncentrowały się wokół umów z udziałem konsumentów (zob. w szczególności P. Mikłaszewicz, *Obowiązki informacyjne w umowach z udziałem konsumentów na tle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2008; E. Badura, *Informacja przedkontraktowa w umowach konsumenckich*, Warszawa 2017) oraz umów związanych z poszczególnymi obszarami obrotu (zob. w szczególności P. Tereszkievicz, *Obowiązki informacyjne w umowach o usługi finansowe*, Warszawa 2015). Brakowało natomiast monografii, w której przedumowne obowiązki informacyjne zostałyby ujęte w sposób ogólny, całościowy. Należy jednocześnie podkreślić, że zaproponowany przez Habilitantkę sposób ujęcia problematyki odpowiada współczesnym tendencjom, znajdującym odzwierciedlenie m.in. w pracach nad europejskim prawem umów (w tym zakresie zob. rozważania zawarte na s. 35 i n. monografii).

Wyznaczając w taki sposób obszar badawczy Habilitantka podjęła trud omówienia przedumownych obowiązków informacyjnych z szerszej perspektywy, niż konsumencka. Recenzowaną monografię można tym samym uznać za próbę odtworzenia ogólnego (teoretycznego) modelu informacji przedkontraktowej. Potrzeba podjęcia takiego wyzwania badawczego nie budzi wątpliwości. Przemawia za tym zarówno rozproszenie regulacji, jak i

ciągła ewolucja instytucji (zob. np. opublikowaną po wydaniu monografii dyrektywę 2019/2161 z dnia 27 listopada 2019 r., Dz.Urz.U.E.L Nr 328, s. 7).

1.2. Habilitantka wykorzystuje w swoich badaniach przede wszystkim metodę dogmatyczną, koncentrując się na analizie polskiego systemu prawnego, z uwzględnieniem prawa unijnego. Z założenia natomiast Autorka rezygnuje z badań prawnoporównawczych, uzasadniając to obszarem materii badawczej. Ujęcie takie można zaakceptować w zakresie, w jakim rozważania zawarte w pracy odnoszą się do regulacji implementujących do polskiego porządku prawnego odpowiednie dyrektywy, zwłaszcza, gdy wdrażana dyrektywa nakłada obowiązek harmonizacji zupełnej. Podejście takie budzi jednak wątpliwości w sytuacji, gdy obowiązek informacji przedkontraktowej wynika z własnej decyzji ustawodawcy krajowego. Skoro Habilitantka dostrzega takie przypadki w polskim systemie prawnym, należało zbadać – w odpowiednio wyznaczonym zakresie – czy regulacje takie są przyjmowane również w obcych systemach prawnych oraz w jaki sposób jest to uzasadniane.

Autorka korzysta również w ograniczonym zakresie z metody historycznej. Rozwiązanie to należy zaakceptować, przede wszystkim ze względu na fakt, że analizowana instytucja nadal znajduje się w fazie ewolucji. Uzasadnia to formułowanie wniosków *de lege ferenda*, co Habilitantka czyni.

1.3. W pierwszej kolejności Habilitantka formułuje tezę, zgodnie z którą kryterium obrotu (obróć powszechny oraz jednostronnie i dwustronnie profesjonalny) nie stanowi jedynej podstawy do klasyfikacji obowiązków informacyjnych. Przyjmuje, że należy uwzględnić zarówno status potencjalnego kontrahenta podmiotu profesjonalnego, jak też przyczyny, ze względu na które ustawodawca nakłada obowiązki tego rodzaju (tak w szczególności s. 29 – 30 monografii). Odwołując się do tych kryteriów Autorka wyróżnia przedumowne obowiązki informacyjne mające na celu ochronę konsumenta oraz przedumowne obowiązki informacyjne niezwiązane specyficznie z ochroną konsumenta. Jednocześnie Habilitantka wyróżnia grupę zagadnień ogólnych znajdujących zastosowanie do obu grup. Założenie to znajduje odzwierciedlenie w strukturze pracy. Rozdział I dotyczy zagadnień ogólnych przedumownych obowiązków informacyjnych podmiotów profesjonalnych, Rozdział II obowiązków mających na celu ochronę konsumenta, natomiast Rozdział III obowiązków niezwiązanych specyficznie z ochroną konsumenta.

Propozycja Autorki sprzyja porządkowaniu problematyki przedumownych obowiązków informacyjnych, może więc być uznana za jej osiągnięcie. Należy podzielić stanowisko, zgodnie z którym obowiązki informacyjne wobec konsumenta mają charakter

szczególny. W odniesieniu do propozycji wyróżnienia kategorii przedumownych obowiązków informacyjnych niezwiązanych specyficznie z ochroną konsumenta nasuwają się jednak dwie uwagi krytyczne.

Po pierwsze, w ramach poszczególnych paragrafów zawartych w Rozdziale III trudno znaleźć omówienie przyczyn, które – w ocenie Habilitantki – przemawiają za nałożeniem przez ustawodawcę przedumownych obowiązków informacyjnych niezależnie od statusu potencjalnego kontrahenta profesjonalisty. Budzi to zastrzeżenia w świetle przyjętych w pracy kryteriów wyróżnienia tej grupy przypadków.

Po drugie, już choćby pobieżne zapoznanie się z grupą przypadków opisanych w Rozdziale III uzasadnia stwierdzenie, że nie ma ona jednolitego charakteru. Habilitantka nie podejmuje jednak żadnych zabiegów porządkujących, nie rozważa również zasadności wyróżnienia kolejnej, trzeciej grupy. Tymczasem w sposób dość oczywisty pojawia się chociażby pytanie o kwalifikację sytuacji, w której przedumowne obowiązki informacyjne dotyczą obrotu dwustronnie profesjonalnego (np. omówione w monografii umowy agencyjne, dystrybucyjne czy franchisingu). Wyróżnienie tej grupy otwierałoby możliwość podjęcia rozważań, w jaki sposób – na poziomie ogólnym – wskazać stronę obowiązującą do udzielenia informacji, w tym, czy w jakimś zakresie zasadne jest odwołanie się do kryterium świadczenia. Ujęcie takie umożliwiłoby ponadto ustalenie, również na poziomie ogólnym, czy przedumowne obowiązki mogą spoczywać na drugim profesjonalście, a jeśli tak, to w jaki sposób wyzna się ich zakres. Z tych przyczyn rezygnacja przez Autorkę z wyróżnienia, w ramach podjętego tematu, obrotu dwustronnie profesjonalnego budzi wątpliwości.

W świetle przypadków omawianych przez Habilitantkę w Rozdziale III nasuwa się również pytanie o możliwość wyróżnienia grupy sytuacji, w których przedkontraktowe obowiązki informacyjne spoczywają na profesjonalście z tego względu, że jego potencjalnym kontrahentem jest osoba fizyczna, niezależnie od jej statusu (tematyka ta została dostrzeżona w ramach umowy deweloperskiej, s. 237; zob. też s. 220 i 247 monografii). W obecnym stanie prawnym podstawę do wyróżnienia takiej grupy może stanowić art. 38a ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (przepis dodany ustawą z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, Dz.U. z 2019 r. poz. 1495), zgodnie z którym do określonej kategorii osób fizycznych niebędących konsumentami zastosowanie znajduje m.in. art. 29 ustawy o prawach konsumenta (skutki braku informacji o prawie odstąpienia od umowy zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa). Również jednak w stanie prawnym analizowanym przez Habilitantkę istniały podstawy, aby

taką grupę wyróżnić (zob. w szczególności art. 805 § 4 Kodeksu cywilnego oraz przywołane już s. 220, 237 i 247 monografii). Zabieg ten stwarzałby podstawy do podjęcia badań, na ile uczestnictwo osoby fizycznej w obrocie cywilnoprawnym, niezależnie od jej statusu, wpływa na przedumowne obowiązki informacyjne profesjonalisty. Czy jakieś znaczenie należy w tym przypadku przypisywać na przykład możliwości zmiany ról pełnionych przez człowieka (konsument, przedsiębiorca), specyfice potrzeb, do zaspokojenia (zaspokajania) których zobowiązuje się profesjonalista (np. potrzeby związane z lokalem mieszkalnym lub domem jednorodzinny), możliwości zmiany przeznaczenia nabywanej rzeczy lub jej podwójnemu przeznaczeniu już od momentu nabycia, czy też podobieństwu funkcji wynagrodzenia za pracę i dochodu z własnej działalności gospodarczej.

1.4. Za osiągnięcie Habilitantki należy uznać wyróżnienie, uporządkowanie oraz omówienie grupy zagadnień ogólnych powiązanych z problematyką przedkontraktowych obowiązków informacyjnych spoczywających na podmiotach profesjonalnych (Rozdział I). Dotyczy to w szczególności: (1) ujęcia informacji jako kategorii prawnej, (2) odróżnienia obowiązków informacyjnych na etapie przedumownym od kategorii obowiązków informacyjnych w ramach nawiązanego stosunku umownego (szkoda jednak, że Autorka nie rozważyła możliwości wyróżnienia kategorii poumownych obowiązków informacyjnych, istotnej zwłaszcza w aspekcie bezpieczeństwa produktów i usług, również w obrocie profesjonalnym), (3) wskazania aksjologicznych podstaw przedumownych obowiązków informacyjnych, (4) zagadnienia charakteru prawnego przedumownych obowiązków informacyjnych, (5) problematyki formy i czasu przekazania informacji przedumownej, (6) języka informacji przedumownej, (7) kryteriów stanowiących podstawę oceny prawidłowości udzielenia informacji przedumownej, (8) sankcji za naruszenie obowiązków informacji przedumownej.

1.5. Istotną tezę pracy jest stwierdzenie, że konsumenckie standardy informacji przedumownej są przydatne dla wyznaczenia standardów w obrocie niezwiązanym specyficznie z ochroną konsumenta. Autorka trafnie przy tym dostrzega, że standardów konsumenckich nie należy przejmować bezkrytycznie (zob. w szczególności s. 85 i n. monografii). Powyższą tezę Habilitantka weryfikuje w pracy, analizując w pierwszej kolejności przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych mające na celu ochronę konsumenta (Rozdział II), następnie zaś przedumowne obowiązki informacyjne niezwiązane specyficznie z ochroną konsumenta (Rozdział III). Analizy obowiązków tego rodzaju Autorka dokonuje przy użyciu zbliżonego – na ile to możliwe – schematu, co jest

rozwiązaniem trafnym. Rozważania zawarte w tych rozdziałach nie zostają jednak zakończone podsumowaniem odnoszącym się do grupy regulacji mających na celu ochronę konsumenta oraz do grupy regulacji niezwiązanych specyficznie z ochroną konsumenta. Zastosowanie takiego zabiegu nie tylko ułatwiłoby czytelnikowi zapoznanie się z pracą, ale przede wszystkim wzmocniłoby jej wartość poprzez ściślejsze powiązanie rozważań ogólnych (Rozdział I) ze szczegółowymi (Rozdziały II i III). Umożliwiłoby to na przykład porównanie funkcji, jaką pełni reklama w przypadku przedumownych obowiązków informacyjnych związanych oraz niezwiązanych specyficznie z ochroną konsumenta (zob. np. uwagi zawarte na s. 80 i 217 monografii) czy też podkreślenie roli, jaką mógłby pełnić art. 11 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (zob. trafne uwagi Habilitantki, ukryte jednak na s. 195 – 196 monografii, z uwzględnieniem przypisu 176, s. 93).

1.6. Badania podjęte przez Habilitantkę stwarzają podstawy do sformułowania pytania o kierunek zmian w ustawodawstwie, w tym celowość wprowadzenia ogólnego przedumownego obowiązku informacyjnego dla profesjonalistów, niezależnie od statusu ich kontrahenta. Autorka proponuje wprowadzenie takiej regulacji (s. 88 i n. monografii), trafnie przy tym stwierdzając, że „[o]chrona przez informację nie powinna iść (...) w kierunku dalszego mnożenia przepisów szczegółowych, lecz raczej wprowadzenia ogólnego standardu informowania”. Można również podzielić stanowisko Habilitantki, zgodnie z którym: (1) wskazana regulacja powinna zostać zamieszczona w Księdze pierwszej Kodeksu cywilnego, ogólnego przedumownego obowiązku informacyjnego nie należy bowiem ograniczać do stosunków zobowiązaniowych, (2) w uzasadnionych przypadkach w ramach przepisów dotyczących poszczególnych typów umów powinny zostać zamieszczone regulacje szczególne, (3) brak uzasadnienia, aby ogólny obowiązek informacyjny ograniczać do obrotu konsumenckiego, choć uwzględnienia wymaga status adresata informacji, (4) należy rozważyć wprowadzenie regulacji rozstrzygającej o nieodpłatnym charakterze czynności udzielenia informacji. Za interesujące można również uznać uwagi Habilitantki na temat możliwych do zastosowania modeli wyznaczenia treści ogólnego przedumownego obowiązku informacyjnego. W monografii przedmiotem rozważań są dwa modele ogólne, z uwzględnieniem zalet i wad każdego z nich.

Rozważając propozycję wprowadzenia do polskiego systemu prawnego ogólnego przedumownego obowiązku informacyjnego Autorka trafnie nawiązuje do propozycji

formułowanych w ostatnich latach w projektach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz projektach akademickich. Szkoda jednak, że przedmiotem swoich rozważań nie uczyniła art. 58 projektu *Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna – Projekt Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przyjęty w 2015 r. z Komentarzem Członków Zespołu Problemowego KKPC*, red. P. Machnikowski, Warszawa 2017. Projektodawcy proponują wprowadzenie pojęcia „oświadczenie” jako kategorii szerszej od „oświadczenia woli”, obejmującej m.in. oświadczenia wiedzy, wśród których wymieniają informacje (*tamże*, s. 71). Zgodnie z art. 58 projektu reguły wykładni stosuje się do wszystkich oświadczeń, w tym również – w świetle przyjętego wcześniej założenia – do informacji. Rozważenia wymagałoby, czy projektowany przepis może znaleźć zastosowanie do informacji przedumownej, a jeżeli tak, czy proponowane rozwiązanie można uznać za trafne. W tym kontekście należy dostrzec, że Habilitantka nie przedstawia w monografii stanowiska, czy wykonanie przedkontraktowego obowiązku informacyjnego można kwalifikować w kategorii oświadczenia wiedzy (zagadnienie to zostało jednak dostrzeżone w publikacji: *Charakter prawny wzorów formularzy informacyjnych w obrocie konsumenckim*, Przegląd Prawa Handlowego 2018, nr 8, s. 21 – 22).

1.7. W przypadku niektórych zagadnień Habilitantka rezygnuje z podjęcia pogłębionych badań.

Analizując charakter prawny przedumownych obowiązków informacyjnych Autorka – już na wstępie – przyjmuje istnienie stosunku prawnego (s. 58 monografii). Nie wyjaśnia jednak, kogo – oprócz profesjonalisty – miałyby łączyć ten stosunek, w tym, czy przyjmuje koncepcję stosunku prawnego typu względnego czy też bezwzględnego. W opinii recenzentki instytucji stosunku prawnego nie należy odrzucać, kwestia ta wymagała jednak badań, z uwzględnieniem różnorodnych przypadków (np. informacji przedumownej udzielanej *ad incertae personas* na podstawie art. 8 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta). Zagadnienie to ma istotne znaczenie dla kwalifikacji przedumownych obowiązków informacyjnych, a w konsekwencji także dla opisu sytuacji powstałej na skutek naruszenia tych obowiązków. Wiąże się ono ściśle z problematyką prawa podmiotowego, którą jednak Habilitantka traktuje bardzo pobieżnie (s. 58 – 59 monografii).

Autorka nie dokonuje również w szerszym zakresie kwalifikacji informacji udzielanych w fazie przedumownej, choć na płaszczyźnie rozważań szczegółowych dostrzega możliwość wyróżnienia pewnych kategorii (zob. np. s. 192 i n. monografii w zakresie informacji podstawowych i dodatkowych). Tymczasem na poziomie ogólnym można co

najmniej wyróżnić kategorię informacji udzielanych z inicjatywy profesjonalisty oraz na wniosek jego kontrahenta, a także poszczególne rodzaje informacji, w tym dotyczące osoby profesjonalisty, sposobu komunikowania, procedury zawarcia umowy (zob. w szczególności art. 66¹ § 2 Kodeksu cywilnego, pominięty przez Habilitantkę) oraz treści czynności prawnej, w tym głównych cech towaru/usługi. Rozróżnienie poszczególnych kategorii informacji przedumownych sprzyja porządkowaniu instytucji, a w konsekwencji wykładni prawa (zob. np. art. 84 Kodeksu cywilnego w powiązaniu z rozważaniami zawartymi na s. 77 i n. monografii).

Krytycznie należy również ocenić pominięcie w monografii istotnych zagadnień związanych z problematyką źródeł przedkontraktowych obowiązków informacyjnych. W tym zakresie Habilitantka pomija problematykę dobrych obyczajów (zasad współżycia społecznego) (zob. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26.01.2005 r., P 10/04, OTK-A 2005, nr 1, poz. 7). Zastrzeżenia budzi również sposób omówienia problematyki kodeksów dobrych praktyk. Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym kodeksy te to „zbiór zasad postępowania, a w szczególności norm etycznych i zawodowych, przedsiębiorców, którzy zobowiązali się do ich przestrzegania w odniesieniu do jednej lub większej liczby praktyk rynkowych”. Brzmienie przepisu uzasadniało podjęcie badań, czy to „zobowiązanie”, przyjęte w drodze samoregulacji i samokontroli, może stanowić źródło przedumownych obowiązków informacyjnych. Również praktyka obrotu potwierdza, że kodeksy dobrych praktyk zawierają regulacje odnoszące się do etapu przedumownego (zob. np. § 24 – 26 i § 28 Zasad Dobrych Praktyk przedsiębiorstw zrzeszonych w Związku Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce: https://zpf.pl/pliki/etyka/ZPF_zasady_dobrych_praktyk_12.2019.pdf; data dostępu 6 marca 2020 r.), co zresztą Habilitantka odnotowuje przy okazji omawiania Europejskiego Kodeksu Etycznego Franchisingu (s. 217 – 218 monografii). W tym kontekście należało również rozważyć sankcję związaną z nieprzestrzeganiem kodeksu dobrych praktyk. W świetle art. 5 ust. 2 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym wnioski formułowane w monografii (s. 70) są co najmniej za przedwcześnie.

Bardziej pogłębionych badań wymagało również zagadnienie sankcji za naruszenie obowiązku informacji przedumownej. W monografii brakuje rozważań teoretycznych na poziomie ogólnym (pominięto np. opracowanie Z. Radwańskiego, M. Zielińskiego, w: *System Prawa Prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 459 i n.). Zrezygnowano także z porządkujących uogólnień. W szczególności, szersze

skorzystanie z dorobku doktryny w zakresie uprawnienia kształtującego pozwoliłoby Habilitantce na wskazanie pewnych prawidłowości dotyczących sytuacji prawnej zaistniałej na skutek naruszenia przedkontraktowych obowiązków informacyjnych. Przypadki omówione w monografii dają bowiem – jak się wydaje – podstawy do sformułowania tezy, zgodnie z którą przyznanie kontrahentowi profesjonalisty uprawnienia kształtującego (odpowiednio: uprawnienia do odstąpienia od umowy, uprawnienia do uchylenia się od skutków złożonego oświadczenia woli, uprawnienia do zmodyfikowania treści umowy oraz uprawnienia do wypowiedzenia umowy) może pretendować do roli jednej z podstawowych sankcji z tytułu naruszenia przedkontraktowych obowiązków informacyjnych.

Zastrzeżenia budzą również szczegółowe rozważania o sankcji za naruszenie obowiązku informacji przedumownej. Zwraca uwagę – poza wcześniej podniesioną już kwestią dotyczącą kodeksów dobrych praktyk – pobieżne omówienie zagadnienia *culpa in contrahendo*. Podobny zarzut można sformułować wobec rozważań dotyczących instytucji niedozwolonych postanowień umownych. Skoro – co dostrzega Habilitantka – formularze informacyjne po zawarciu umowy stają się, w niektórych przypadkach, jej integralną częścią, zapisy w nich zawarte mogą być rozpatrywane w kategorii „postanowień umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu” (art. 385¹ § 3 zdanie pierwsze Kodeksu cywilnego). Nie jest jasne, dlaczego Habilitantka nie podjęła tego zagadnienia, zwłaszcza, że we wcześniejszej publikacji dostrzegła ten problem [zob. *Charakter prawny wzorów formularzy informacyjnych w obrocie konsumenckim*, Przegląd Prawa Handlowego 2018, nr 8, s. 23: „Należy postulować, aby ich (tj. formularzy informacyjnych – przyp. A.P.) niezastosowanie, niewłaściwe wypełnienie czy wprowadzenie do nich k l a u z u l n i e d o z w o l o n y c h (podkreślenie A.P.) powodowały dla przedsiębiorcy skutki surowsze niż w przypadku nieprzekazania informacji przedumownych w innej formie”].

1.8. Zastrzeżenia budzi przeprowadzenie przez Habilitantkę badań dotyczących przedumownych obowiązków informacyjnych w oderwaniu od instytucji wzorców umów. Autorka dostrzega niekiedy tę problematykę (zob. np. s. 11 – 12, 79 monografii), nie rozwija jednak szerzej zagadnienia, nie dokonuje również kwalifikacji poszczególnych formularzy informacyjnych pod kątem przynależności do kategorii wzorców (zob. np. s. 60 – 61 monografii), choć stwierdza, że w określonych przypadkach stają się one integralną częścią umowy (zob. np. s. 178 – 179 monografii). Istnienie związku między użyciem wzorca a przedkontraktowym obowiązkiem informacyjnym Habilitantka chyba jednak dostrzega, skoro z obszaru badań wyłącza obowiązki informacyjne spoczywające na podmiotach

nieprofesjonalnych, w przypadku których użycie wzorca umowy jest rzadkością. Nie jest też – jak się wydaje – kwestią przypadku, że w monografii (Rozdział II i III) analizie zostały poddane umowy, które w obrocie są z reguły zawierane przy użyciu wzorca umowy, w tym formularza umowy.

Bliższa analiza związków zachodzących między praktyką użycia wzorca umowy (w szczególności formularza umowy) a nałożeniem na proponenta w fazie przedumownej obowiązków informacyjnych mogłaby dostarczać Habilitantce dalszych argumentów na rzecz tez formułowanych przez nią w monografii. Przykładowo, dostrzeżenie omawianego związku mogłoby dostarczyć dodatkowego uzasadnienia dla tezy, zgodnie z którą konsumenckie standardy informacji przedumownej są przydatne dla wyznaczenia standardów w obrocie niezwiązanym specyficznie z ochroną konsumenta (unifikacja określonych przedumownych obowiązków informacyjnych dla każdej z grup adherentów). Analiza przez Autorkę związków między użyciem wzorca umowy a nałożeniem obowiązku informacyjnego mogłaby również, w niektórych przypadkach, prowadzić do weryfikacji zajmowanego przez nią stanowiska. Przykładowo, zdaniem Habilitantki standaryzacja formularzy informacyjnych wpływa na zakres autonomii woli stron. „Rola przedsiębiorcy w kształtowaniu treści umowy zdaje się sprowadzać do wypełnienia i dostarczenia gotowego wzoru formularza, a konsument większość umów zawiera przez przystąpienie.” (s. 61 monografii). Sformułowanie to sugeruje, że gdyby nie standaryzacja formularza informacyjnego, wola stron byłaby respektowana w szerszym zakresie. Trudno podzielić to stanowisko.

1.9. Wykaz literatury zamieszczony w monografii zawiera liczne pozycje. W niektórych przypadkach można jednak odnieść wrażenie, że literatura tam wymieniona nie została w pełni wykorzystana przez Habilitantkę. Tytułem przykładu można wskazać, że: (1) monografia E. Badury, *Informacja przedkontraktowa w umowach konsumenckich*, Warszawa 2017, jest przywoływana dwa razy, (2) monografia P. Mikłaszewicza, *Obowiązki informacyjne w umowach z udziałem konsumentów na tle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2008 została przywołana siedem razy (w tym w sposób bardzo ogólny – zob. np. przypis 73 na s. 32 monografii), (3) do monografii W.J. Kocota, *Odpowiedzialność przedkontraktowa*, Warszawa 2013 odwołano się dwa razy, wykorzystując jedynie ustalenia zawarte na s. 220 i 222 (zob. s. 75 i 81 monografii).

Z niejasnym przyczyn Autorka nie skorzystała z wyników badań zawartych w monografii P. Tereskiewicz, *Obowiązki informacyjne w umowach o usługi finansowe*, Warszawa 2015, chociaż rozważania tam zawarte (zob. w szczególności Część II pt. *Ochrona*

informacyjna w systemie instrumentów ochronnych w prawie prywatnym, s. 477 i n.) są przydatne dla tematyki poruszanej w recenzowanej pracy.

Mankamentem pracy jest zbyt wąskie wykorzystanie orzecznictwa, chociaż dorobek naukowy Autorki potwierdza, że posiada ona umiejętność analizy judykatury, tak polskiej, jak i europejskiej. Przedumowne obowiązki informacyjne nie są na pewno zagadnieniem stanowiącym przedmiot licznych rozstrzygnięć, problematykę tę można jednak odnaleźć na tle poszczególnych stanów faktycznych, w szczególności tych, w których strony zawarły umowę. Zagadnienie to rysuje się wyraźnie na tle umowy kredytu, w tym denominowanego lub indeksowanego do waluty innej niż waluta polska czy też umowy o podróż.

1.10. W podsumowaniu powyższych uwag można stwierdzić, że praca stanowi interesujące ujęcie zagadnienia przedumownych obowiązków informacyjnych. Stosując metodę dogmatycznoprawną Habilitantka formułuje kilka trafnych tez, związanych przede wszystkim z porządkowaniem analizowanego zagadnienia według kryterium podmiotowego. Słabością pracy jest natomiast zbyt wąski zakres uogólnień. Analiza regulacji szczegółowych jest jak najbardziej zasadna, jej celem powinno być jednak formułowanie wniosków ogólnych, w tym związanych z próbą wskazania określonych tendencji czy cech wspólnych poszczególnych regulacji.

2. Pozostały dorobek publikacyjny

Głównym obszarem badawczym Habilitantki jest prawo umów oraz prawo ochrony konkurencji i konsumentów. Habilitantka specjalizuje się w szczególności w problematyce umów objętych harmonizacją w prawie Unii Europejskiej. W jej dorobku należy w szczególności docenić umiejętność dostrzeżenia i opisanie nowych zjawisk doniosłych prawnie oraz prowadzenia analizy z uwzględnieniem zarówno regulacji prawa prywatnego, jak i publicznego.

Przynależąc do Zespołu Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego Habilitantka wyspecjalizowała się w analizie orzecznictwa. Potwierdzają to nie tylko publikacje zawarte w czasopiśmie *Studia i Analizy Sądu Najwyższego*, ale również poszczególne publikacje tematyczne (zob. w szczególności *Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego rodziców względem dzieci*, w: *W trosce o rodzinę. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Wandy Stojanowskiej*, Warszawa 2008).

Przechodząc do szczegółowej analizy dorobku Habilitantki, za jej osiągnięcie naukowe należy uznać monografię pt. *Umowa franchisingu w świetle prawa konkurencji Wspólnoty Europejskiej i polskiego systemu antymonopolowego*, Toruń 2001, s. 277, z uwzględnieniem, że stanowi ona zmodyfikowaną wersję rozprawy doktorskiej obronionej w tym samym roku. Autorka podejmuje badania instytucji franchisingu zarówno na płaszczyźnie prawa konkurencji, jak i prawa cywilnego, w tym zasady swobody umów. Formułuje m.in. tezę o potrzebie różnicowania dla konkurencji skutków umów dystrybucyjnych według kryteriów ekonomicznych, a nie formy prawnej, podejmuje próbę zdefiniowania cech sieci franchisingowej oraz analizuje wybrane klauzule umów franchisingu w świetle prawa konkurencji.

Spośród dorobku Autorki uwagę zwraca publikacja w *Systemie Prawa Prywatnego*, tom 15, *Prawo konkurencji*, red. M. Kępiński, Warszawa 2014, dotycząca wyłączeń grupowych w zakresie porozumień (decyzji lub praktyk uzgodnionych) ograniczających konkurencję. Omówiono w niej m.in. uregulowania unijne i krajowe dotyczące wyłączeń grupowych oraz skutki objęcia wyłączeniem grupowym porozumienia (decyzji, praktyk uzgodnionych) na gruncie prawa konkurencji oraz prawa cywilnego. Habilitantka porusza w szczególności problematykę nieważności porozumienia ograniczającego konkurencję oraz skutki wyłączenia grupowego dla możliwości zastosowania tej sankcji. Poczynione ustalenia ogólne Autorka odnosi do kwestii szczegółowych, omawiając zakres i treść poszczególnych wyłączeń grupowych. W rozważaniach umiejętnie łączone są zagadnienia prawa publicznego i prywatnego oraz kwestie materialnoprawne i procesowe.

Za doniosłą należy również uznać publikację pt. *Charakter prawny wzorów formularzy informacyjnych w obrocie konsumenckim*, Przegląd Prawa Handlowego 2018, nr 8, s. 12 – 14. Szkoda, że część wniosków zawartych w tej publikacji nie została przez Habilitantkę wykorzystana i rozwinięta w monografii pt. *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*.

We wskazanej publikacji z 2018 r. Autorka analizuje wzory formularzy informacyjnych określone w: (1) ustawie z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta; (2) ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim; (3) ustawie z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami; (4) ustawie z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym; (5) ustawie z dnia 16 września 2011 r. o timeshare; (6) ustawie z dnia 24 listopada 2017 r. o

impresach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych; (7) ustawie z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego i domu jednorodzinnego. Na tej podstawie Habilitantka formułuje istotne tezy ogólne dotyczące wzorów formularzy informacyjnych, w szczególności: (1) wprowadzenie przez ustawodawcę formularza informacyjnego powinno wiązać się z wprowadzeniem obowiązku jego stosowania, (2) na etapie przedumownym formularz obowiązkowy można zlokalizować między niesformalizowanymi i niewiązącymi informacjami a ofertą; przekazanie formularza informacyjnego, którego treść jest wiążąca dla przedsiębiorcy, nie jest równoznaczne z wyrażeniem przez niego woli zawarcia umowy, (3) wprowadzając obowiązek użycia formularza informacyjnego ustawodawca powinien wyraźnie rozstrzygnąć, czy treść objęta formularzem wyznacza – w przypadku zawarcia umowy – treść stosunku prawnego, (4) naruszenie obowiązków związanych z obligatoryjnymi formularzami informacyjnymi powinno w zakresie sankcji być traktowane surowiej, niż naruszenie obowiązku informacji przedumownej udzielanej w innej formie, (5) praktyka stosowania formularzy informacyjnych jest pożądana przy umowach o złożonej treści lub relatywnie dużym ryzyku kontraktowym.

Istotną część dorobku Habilitantki stanowią publikacje odnoszące się do analizy orzecznictwa sądowego. Ich przedmiotem jest zarówno orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. np. *Informacja konsumentka w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, Studia i Analizy Sądu Najwyższego 2014, t. VII; *Badanie przez sąd z urzędu nieuczciwego charakteru postanowienia umowy konsumenckiej w orzecznictwie TSUE*, w: *Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku*, Warszawa 2017), jak i orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. w szczególności publikacje dotyczące prawa zobowiązań umownych w kolejnych numerach Studiów i Analiz Sądu Najwyższego)

3. Inne osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantki

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitantka kierowała krajowym projektem badawczym: indywidualnym grantem Narodowego Centrum Nauki obejmującym wykonanie projektu badawczego pt. *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*.

W ocenianym okresie Habilitantka wygłosiła tylko jeden referat, podczas konferencji organizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

(28.02.2003 r., temat: *Europeizacja polskiego prawa umów*). W materiałach załączonych do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego nie wskazano, czy konferencja ta spełnia wymogi zaliczenia jej do kategorii konferencji krajowej. Program konferencji oraz referentów i uczestników dyskusji zawiera spis treści załączony do publikacji Habilitantki pt. *Europeizacja polskiego prawa umów*, w: Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej, red. E. Piontek, Warszawa 2003.

V. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa Habilitantki

Uwzględniając, że Habilitantka posiada stopień naukowy doktora, przez co zakres jej uprawnień do przyjęcia poszczególnych obowiązków dydaktycznych jest ograniczony, należy pozytywnie ocenić wskazany przez nią dorobek dydaktyczny. Habilitantka prowadziła wykłady specjalizacyjne o zróżnicowanej tematyce oraz wykłady w Szkole Prawa Francuskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Należy również docenić fakt, że przeprowadziła w pełnym zakresie ćwiczenia obejmujące podstawowe działy prawa cywilnego (część ogólna, prawo rzeczowe, zobowiązania, prawo spadkowe, prawo rodzinne i opiekuńcze). Sporządziła 9 recenzji prac magisterskich.

Uwagę zwraca duża aktywność Habilitantki w zakresie popularyzacji nauki, pozostająca w związku z działalnością dydaktyczną. W jej dorobku znajdują się szkolenia dla sędziów, adwokatów i radców prawnych, wykład w Narodowym Banku Polskim, warsztaty dla aplikantów, wykład i warsztaty dla kół naukowych funkcjonujących na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

W ocenianym okresie Habilitantka odbyła dwa staże zagraniczne: w Komisji Europejskiej w Brukseli w 2011 r. oraz w Instytucie Uniwersytetu Europejskiego we Florencji w 2012 r. W materiałach załączonych do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego nie wskazano bliżej czasu trwania każdego stażu oraz celu jego odbycia.

W zakresie uczestnictwa w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych Habilitantka w latach 2002 – 2005 realizowała indywidualny grant Komisji Europejskiej w ramach projektu Jean Monnet *Europeizacja polskiego prawa cywilnego*.

Habilitantka jest członkiem *Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française – Groupe polonais* oraz członkiem stowarzyszonym Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

VI. Konkluzja

W podsumowaniu stwierdzam, że osiągnięcia naukowe dr Ewy Wojtaszek-Mik, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowią znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny naukowej prawo oraz potwierdzają, że Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową. Na pozytywną ocenę zasługuje również dorobek dydaktyczny, popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa dr Ewy Wojtaszek-Mik.

Uwzględniając powyższe oceny stwierdzam, że dr Ewa Wojtaszek-Mik spełnia kryteria określone w art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, warunkujące uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo.

prof. UAM dr hab. Agnieszka Pyrzyńska

